

Живојка Милић

**ВРАЊЕВАЦ
2015.**

ПОКЛОН КЊИГА

Живојка Милић
ВРАЊЕВАЦ
октобра 2015.

Едиција:
ПАТРИОТСКА ПОЕЗИЈА ПЕСНИКИЊЕ
Живојке Милић

У спомен жртвама
свих ослободилачких ратова Србије

Друго издање

Живојка Милић

ВРАЊЕВАЦ

октобра 2015.

ПРЕДГОВОР ДРУГОМ ИЗДАЊУ КЊИГЕ

Одувек ме је интересовала историја. Шта је некада и како је било. Да би лакше разумела садашњост, и опрезније корачала у будућност. Уосталом, тако су нас у школи и учили. А ја, веровала и тако се понашала.

Али, то мени није било довољно. Тражила сам доказе, податке проверавала, упоређивала, консултовала и друге изворе... Једном речју: истраживала.

То истраживање обележило је моју младост и скоро све моје школске дане. И то је код мене узимало маха, све више и више. У раду нисам ни приметила кад ми прође младост и кад сам закорачила у зрело доба, а већ сам у предворју старости.

А мене никако да остави интересовање за историју, нарочито за трагове којих још по негде има. Нарочито за оне који по кад-кад и по где-где могу да се виде и опипају... стане ногом...

Па тако могу надугачко и нашироко да причам о времену, својим дедовима и блиским прецима и о времену у ком су они живели. И ту смо. То је време тзв. "Великог рата".

Тако су га звали и био је заиста велики, по свему...

Када се то зло поновило, назвали су га још и Први светски рат.

Други су писали о тим дешавањима, а ја читала.

...

А онда, на стогодишњицу од тих дешавања који нису мимоишли ни моје село, а ни поље око њега, у мени се јавила жеља да напишем песму о томе. Једну,

па још једну... И тако редом. Написала сам их за једну целу књигу. Ваљда и због тога што се још нико из мог окружења тога није досетио и сличну ствар урадио. И да то обелодани баш на дан откривања споменика жртвама из овог краја. Ако није могло пре, јер прошло је већ сто година од тада, добро је да се неко “сетио” и да је смогао снаге да то и сада уради. Мислим, свако време је право време за то. Иако је, како рекох од великог рата до данас, ево прошло пуних сто година. Дубоко убеђена да је време заиста јеадн релативан појам, жртве треба да се памте и да се поштују. Докле год да је нас и наших потомака.

Хвала штампарији “Стојадиновић”.

Хвала свима.

Ауторка,
Милић Живојка

Идеја и аутор стихова у овој књизи:
Живојка Милић, песникиња из Црљенца.

Подршка око реализације пројекта:
Душан Ђорђевић и Влада Милановић барјактар,
чланови удружења потомака ратника 1914-1918. год.

**Књига је штампана и објављена поводом откривања
споменика изгинулим ратницима српске војске у
I светском рату на Врањевцу, октобра 2015. године.**

Напомена:
Песме у овој књизи су спаковане редоследом, онако како
су настајале!

Под наслов испод фотографија на корицама:
ПОТОМАК РАТНИКА РЕДОВА ТРУБАЧА И
БАРЈАКТАРА 1912-1918. КОД СПОМЕНИКА НА
ВРЕЊЕВЦУ 2015.г. види песму на стр. 40 ове књиге
(прим ауторке)

Штампање ове књиге помогао и г. Зоран Стојадиновић,
штампарија “Стојадиновић” Петровац на Млави
012/326-744

САДРЖАЈ

Крст на Врањевцу.....	9
Ово је земља Србија.....	10
Моја се земља Србија зове.....	11
Ако погинем.....	12
Зов трубе у бој, у бој!.....	13
Од 1914 до 1918.....	14
Окупација Стига 1915. године.....	15
„...до последњег човека!“.....	16
Битка на Врањевцу.....	17
Команда „ПОКРЕТ!“.....	19
Стиг у великом рату.....	20
Кад топови са Врањевца затутње.....	22
Моја порука непријатељу.....	23
На пропланцима манастира Брадача.....	24
Бахус у Докторовом винограду.....	25
Некада су војске јуришале и кроз Д.в.....	26
Ровови у Врањевачким виноградима.....	27
Берба грозња 1915. године.....	28
Докторов виноград.....	30
Излаз из безизлаза.....	32
Повлачење према Рашанцу.....	33
Писмо једног артиљерца са фронта.....	34
Повлачење према Бусурским салашима.....	36
Девети пук на положају.....	37
Нада и чекање.....	38
За само једну ноћ.....	39
Србија под Аустроугарском окупацијом.....	40
Молитва за изгинуле српске војнике.....	41
Потомак ратника 1915 - 2015.....	42

Живојка Милић

Петров потомак Петар.....	44
Почаст српском ратнику.....	45
Млава шапуће њихова имена.....	46
Помен за српске јунаке Великог рата.....	47
Калуђер молитву збори.....	48
Седми октобар 1915. године.....	49
Опроштај да, заборав никад, ни тад.....	50
И коначно слобода.....	52
Споменик на Врањевцу.....	53
Пред спомеником погинулим ратницима.....	54
Сновиђења једне песникиње.....	56
Мој прадеда солунац.....	57
Опоравак на Крфу.....	58
Превијалиште код Бегановачке чесме.....	59
Кажу да је и тога било!.....	60
О књизи.....	61
О писцу.....	64
Поетски пој из ратног дневника каплара.....	66

КРСТ НА ВРАЊЕВЦУ

Ту изгибоше на стотине
Радована, Милована,
Стојана и Стевана
и хиљаду других имена.

Из њихове крви,
никоше трешње Црнице.
Времену и невремену одолевале,
дивље и несаломиве.

Беру дивље трешње Црнице
и пале свеће, младе пастирице,
испод крста код ровова,
да их отргну од заборава.

ОВО ЈЕ ЗЕМЉА СРБИЈА

Ово је земља Србија,
где љубав из бразде клија,
ово је земља славних предака,
правдољубља и јунака.

Ово је земља Србија,
где се слави крсна слава,
пева химна Светом Сави
и огњиште срцем брани!

МОЈА СЕ ЗЕМЉА СРБИЈА ЗОВЕ

Овде и камен има душу,
овде се живи вековима,
Ово је моја отаџбина.
И никада није била на продају.
Нити икад заборавља издају!

Моја се земља Србија зове.
Где на сваком кораку,
ничу младости нове.
И цвета најлепше цвеће,
са латицама љубави и среће.

АКО ПОГИНЕМ*

Ако погинем од непријатељског метка,
и останем на вечној стражи,
опроштај за мене не тражи.
Не тужи, судбину не ружи.

Ако заувек останем
негде у вресишту, поред пута,
крај јаруге, потока, пропланка,
нека поносна буде моја мајка.

Јер је родила праведног сина
што срцем заустави душманина.
Нек виде злотвори,
како се отаџбина брани!

За ревером рузмарин задените,
са сунцем у оку ме се сетите
и никад не заборавите!
Ако погинем...

* Због истине треба рећи и ово: у ратним операцијама одбране Стига, од много пута бројнијег непријатеља и у људству и у оружју, непрекидно се повлачећи од Рама па све до Великог Поповића, други батаљон је десеткован. Нарочито од немачке артиљерије. Али, то је био само увод у голготу и страдање Срба у то време. (Погледати књиге „Голгота и васкрс Србије 1914-1918”, прим. ауторке)

ЗОВ ТРУБЕ: У БОЈ, У БОЈ!

Низ стишко поље зелено,
мајчином душицом прекривено,
хајдучком травом, маслачком,
и песмом умилном, девојачком.

Надкрилили се тамни облаци.
У груд' ма бол све јачи и јачи.
Почеше да падају неке модре кише,
све више и више, па душу преплавише.

Погажено самује росно поље.
Гори буктињом Хомоље.
По Стигу шуште необрани кукурузи,
на кладенцу Бегановцу водоноша у бризи и
тузи.*

Хеј, жетеоци, косачи, берачи!
Дођоше незвани нељуди, освајачи!
Нема нам друге, у бој, у бој!
Одјекује војничке трубе зов!

* Кладенац Бегановац, код хроста-записа испод Врањеваца.
(Прим. ауторке)

ОД 1914. ДО 1918.*

Ко ће ове године косити,
ко ће евенке грожђа
на обрамицу носити?
И буклијом девојке просити?
Ко ће пшеницу
у поточару воденицу?
За кога ће мајка да меси
врућу погачу испод сача
из подрума да наточи вина,
кад јој нема јединца сина,
кућног домаћина.

* У периоду од 1914. па до 1918. у ратном вихору изинуло је много војника-редова I позива. Многи се нису ни вратили својим кућама а многим се не зна ни гроб!
(Прим. ауторке)

ОКУПАЦИЈА СТИГА 1915. ГОДИНЕ

Укрстили оштре мачеве
стишки ветрови, ратни вихорови,
Ржу атови, тутње громови,
опустели многи домови.

Господе, чувај српске синове
од гнева и укуне.
О, вилењаци и виле,
окомиле се белосветске силе.

Натраг! У свој зверињак!
Ми смо свој на своме!
Нек се над нама копља не ломе.
А они се сјатили и Србију у црно завили.

„... ДО ПОСЛЕДЊЕГ ЧОВЕКА”

Над Врањевцом сунце зарудело,
манастир Брадачу и Бубањ обасјало,
слаби ветар лагано ћарлија
росну траву пољаном повија.

Девети пук, Дунавске дивизије.
Другим батаљоном командује
строги али праведни, бркати мајор,
Маџаревић Петар:

„Наређујем контра-напад,
полако, метар по метар.
Имајте то на уму,
на врањевачком друму.

Ви сте бедем неосвојиви,
ви сте борци несаломиви!“
Мајор Маџаревић, строг али срца мека,
командује: „... до последњег човека!“

* „Задржати непријатеља, до последњег човека!“ - гласила је најчешће примана наредба од више команде коју су преносили ордонанси оперативним јединицама на фронту, која се морала без поговора извршавати док не стигне појачање, често и против воље нижих официра. (Прим. ауторке)

БИТКА НА ВРАЊЕВЦУ

И загрме глас, као олујни ветар:
бркати мајор Маџаревић Петар,
командант другог батаљона,
као с високог небеског трона,
строгим, војничким гласом збори.
Као да Врањевцем грме громови:

- Војници, јунаци, артиљерци, пешаци,
упамтите моје речи,
Немци јесу велика сила,
која се на нас окомила!

Али, јунаци моји млади,
ми смо свој на своме!
Чуваће вас сваки камен земље ове,
и снажити виногради.

Још само једно на уму морате имати:
Немце на Врањевцу морамо зауставити!
Ни стопу даље, ни једног корака,
ево, кренули су из Обршинског потока!*

Чују се већ митраљези,
и топовска јека...
Из врховне команде стиже наредба:
„до последњег човека!“

* Обршински поток је добио име по локалитету „Обршина“, на периферији Божевца, где је по завршетку I Светског рата остало велико немачко гробље, исто онако као што је и у Рашанцу, недалеко од Црљенца, у којима је било сахрањено више стотина изгинулих Немаца на бојиштима код Божевца, Врањевца, Црљенца и Рашанца. (Прим. ауторке)

КОМАНДА „ПОКРЕТ!“*

Поља родна не газите!
Кукурузе не ломите !
Житишта и детелиништа,
не трујте нам изворишта.
Даље руке од кућног огњишта!
Ни корака напред белосветски злотвори!

Овде ја командујем!
И наређујем: ПОКРЕТ!
Штеди муницију!
На пушку бајонет!

Нека је проклет,
онај ко туђе узима и отима.
Усуд му неће опростити.
Поколења ће му уклетата бити!

* Како су ту реч неки примали, илустровано је описом разговора између два добра друга од којих један има сталну неку слутњу, некакав страх који му не да мира. Искрено, он први казује: -“Кад чујем и само реч ПОКРЕТ нешто се пресече у мени... не гине ми се, ето ти”. - “Зашто увек мислиш да ћеш погинути? Зашто си то себи увртео у главу? Ја се увек пре надам да ћу бити рањен, него да ћу одмах, од прве погинути. Сам знаш: на једног погинулог долази десет рањеника... ја, право да ти кажем... помишљам и ногу да изгбим, и руку, да будем осакаћен, али се ипак најпре надам да ћу остати жив... па учио си у математици рачун вероватноће...”

СТИГ У ВЕЛИКОМ РАТУ*

Шуште зрели кукурузи по стишким њивама
а свуда ровови по њима
Уснули Шумер, Врањевац и Бегановац.
Мирише грозђе у виноградима.

Одједном загрмеше немачки топови,
туче артиљерија.
Јуриша и наша пешадија.
Пламте необрани кукурузи.
Виноград на врањевцу сузи.

Пуковници, мајори, капетани, каплари.
Кајафе, Маџаревићи, Станковићи, Милићи.
И сви храбри јунаци, знани и незнани.
Стојановићи, Игњатовићи, Андрејевићи.
Одбранили сте наше домове.
Али ко ће неутешној мајци,
после свега,
да врати пале синове?***

* Кајафа - командант Дунавске дивизије I позива пешадије.
П. Маџаревић - командант II батаљона 9. пеш. пука.
Д. Станковић - командир III чете II бат. 9. пеш. пука.
С. Милић - каплар из с. Црљенца.
Д. Стојановић - редов, примаш из циган мале у Црљенцу.

Р. Игњатовић - редов пешадинац из Црљенца.

С. Андрејевић - редов из Црљенца, погинуо у свом багремару од немачке гранате. (Звани Цина.)

** На пример, по подацима из спомен-храма Св. апостола Петра и Павла у Црљенцу, из овог села у ратовима од 1912. до 1918. год. погинуло је 168 људи. Слично је и у осталим селима Стига и Млаве. (Види монографијеу цркве у Црљенцу, стр. 90-95. Прим. ауторке.)

КАД ТОПОВИ СА ВРАЊЕВЦА ЗАТУТЊЕ*

Ратни вихор снове руши
општи хаос у рањивој души.
Низ стишке атаре,
гомилају се невоље.

Навиру црне слутње.
Небеса језиво тутње.
Јече топови као да грме громови
артиљеријо, бојевом пуни! Пали!

Борци моји, храбри птићи,
артиљерци, пешадијци,
навали, удри непријатеља, и с преда и с леђа!
Гори брдо, гори камен, гори међа...

Не знаш више, дал' од кише,
као кад небо још јаче заплаче,
ил' се то српска крв пролила,
па је свака травка на Врањевцу од туге
засузила.

* Врањевац, истакнута кота на брду Бубањ, на коме је била артиљеријска батерија српске војске 1915. год. Име је добио по великом станишту птица на том месту у коме су преовладавале врране. (Прим. ауторке.)

МОЈА ПОРУКА НЕПРИЈАТЕЉУ

Знам,
да рат никоме није брат.
Али, ја ћу у инат,
да раскопчам кошуљу,
па нек ми срце ишчупају.
Не могу моћници и крвници,
љубав у њему да отрују.

Шта чекате?
Пуцајте злотвори!
Пркосно срце и смрти ће да одоли
јер ни стопу своје земље никоме недам!

Мене су одгајали,
уз погачу и преслицу,
и поточару воденицу.
Људи жуљевитих руку,
који знају за јад, чемер и муку.

Оличење поштења,
до неба вредни,
љубави жедни.
И учили ме од малена,
да се ако треба и животом брани
своја поносите земља.

НА ПРОПЛАНЦИМА МАНАСТИРА БРАДАЧА

Ветрови стишки,*
на пропланку,
гори брадачкој
шапућу успаванку.

Светиња светли ореолима,
столетним,
још препознатљивим
рововима.

Велики крст
некрсте опомиње:
ОВДЕ СЕ БРАНИЛА
ЧАСТ ЗЕМЉЕ СРБИЈЕ!

* СТИГ, плодна равница у долини реке Млаве

БАХУС У ДОКТОРОВОМ ВИНОГРАДУ*

Да је Бахус,
за докторов виноград знао,
с ' најлепшом богињом
он би наздрављао.

Да је Бахус,
у докторовом винограду био,
немачку војску он би зауставио.
И не би никад ту ни крочили,
и српске синове бездушно косили.

Да је Бахус,
у докторовом винограду уснио,
све богове он би окупио,
непреболне ране вином натопио,
и српске стопе он би позлатио.

* БАХУС, митолошки грчки бог вина. (Прим. ауторке)

НЕКАДА СУ ВОЈСКЕ ЈУРИШАЛЕ И КРОЗ ДОКТОРОВ ВИНОГРАД

Докторов виноград, тајновит, бајковит,
распојасан, прекрасан, чувар тајни и надања,
и болних успомена,
давно преминулих дана.

Ту су се две војске сукобиле.
Ту су се младости калиле.
Ту су гинули људи, чуо се јаук...
Ту је јуришао девети српски пук.

И сваки чокот, и травка свака,
натопљени су крвљу јунака.
Докторов виноград ћутећи опомиње и сад,
да се велики рат не понови никад!

РОВОВИ У ВРАЊЕВАЧКИМ ВИНОГРАДИМА*

Војници се крсте, и свеће пале,
за спасење и за здравље.
Господе, заштити нас све,
од силе нечастиве.

Дођоше злбници, неверници,
све пред собом руше, без душе.
Јер њима ништа свето није.
Храбро срце Србије, битку бије.

Шуште шуме Брадаче:
Јесу ли ти тешке ране, јуначе?
Гори Бубањ, букти Поморавље,
кржаве траве, поред Млаве.

Ровови у Врањевачким виноградима,
на гроздовима кржаве сузе.
Кржави данак Србију обузе,
и све најлепше јој узе.

* Западне падине брда Бубањ, на којима је и нешто нижа
кота Врањевац, некада су биле под виноградима. А не као
сад! (Прим. ауторке)

БЕРБА ГРОЖЋА 1915. ГОДИНЕ

(Врањевачки виногради никад толико нису родили
као те 1915-е.)

Окићене каце и буради,
распојасани момци млади.
Берачицама образи насмејани.
Гроздови зрели наједрали.

Октобра, те 1915. године,*
у докторовом винограду**
испросише берачицу младу.
Од гроздова руменију, нежнију.

Сијају очи заљубљенима.
Младим берачицама и берачима.
Севају жишке наточеног вина,
распеваним сватовима.

Ал' ђаво никад не мирује,
Паклене планове кује:
Две се војске завадише, сукобише,
и по винограду крв пролише.

Сунце за Бубањ зађе,
и наше сватове,
ни криве ни дужне,
крвава судбина снађе.

* 100 година се већ с колена на колено преноси предање да је та 1915. година била незапамћено родна и берићетна.

** Докторов виноград је био виноград др Милутина Живковића који се налазио скоро на гребену Врањеваца, на страни према Црљенцу. (Прим. ауторке)

ДОКТОРОВ ВИНОГРАД*

Беше некад млад,
Докторов виноград.
Испод небеског свода,
ластарио, плододарио,
благословен од Господа.

Лепотом надалеко чувен и славан,
међу виноградима и виноградарима,
царевинама, краљевинама и владарима...
У округу Млавском, па још и даље,
није му нико био раван.

Докторов виноград, пркосан и славан,
брадачка га шума шуморила,
уснулог га умилног љубила.
Бубањ га зеленом доламицом оденуо,
па му зелено зрно поцрвенело и наједрало.

Врањевац осунчани,
на гроздовима дозревао,
а гроздови расли, расли па набујали,
љубављу заливани, нежношћу неговани.
Крупни, као груди девојачке.

Али, зајечале горе Брадачке
затутњао Бубањ још јаче.
Ратне страхоте, муњевите, громовите,
ни њега не заобиђоше.
Крвави траг дубоко урезаше!

* Докторов виноград је био виноград др Милутина Живковића, који се налазио скоро на гребену Врањевца, окренут западу, на страни према Црљенцу. (Прим. ауторке)

ИЗЛАЗ ИЗ БЕЗИЗЛАЗА

Извидница се враћа:
Горе на Бубњу,
велики сметови.
И сви салаши завејани.

Нема нам друге.
Мораћемо низ оне јаруге,
па преко потока,
ка поточари воденици, на Витовници.

Тамо нас чекају војници
треће чете - другог батаљона
и њен командир, капетан Дојчин,*
јуначке крви, српски син.

* Из ратног дневника ђака-наредника В. Петковића, учесника ових догађаја, сазнајемо да је капетан Дојчин Станковић био командир треће чете другог батаљона деветог пешадијског пука првог позива (Прим. ауторке)

ПОВЛАЧЕЊЕ ПРЕМА РАШАНЦУ

Не палите ватру!
Одаће нас.
Помолимо се Богу.
Нама за спас.
Пре свитања
морамо даље у повлачење
према Коси и Шумеру
и још даље, према великом шанцу,
у Рашанцу.*

Ако Немац не стане,
мораћемо још даље,
на нове положаје.
Нема чекања.
Не изневерите надања.
Чим месец зађе ороноу и стар
за Џинин багремар**
напуштамо црљеначки атар.

* Место где је било много погинулих на обе стране.

** С. Андрејевић звани Џина, редов из Црљенца, погинуо у свом багремару.

ПИСМО ЈЕДНОГ АРТИЉЕРЦА СА ФРОНТА*

Једина моја Бисенија,
одувек сам волео октобарске ноћи,
мирисаве на дозрело гројзе,
и твоје густе плетенице,
сочне усне и вреле пољупце.
На месечини, навиру жеље,
другари из моје батерије, уморни, већ уснули.

Месец је тако леп и жут, сија,
као онај дукат, моја Бисенија,
Што сам ти га даривао,
онда, када сам те од оца испросио.
Неуморно ме прати путањама,
док патим и тужим за свима вама.

Надам се да си добро, моја Бисенија.
Мене ова ратна страхота мучи и испија.
Да ли је наш Радојица почео да хода?
Пита ли за мене ћера Николија,
или ме је та моја љубимица, заборавила?
Причај јој моја Бисенија
свако вече пред спавање, да дете не пати,
да ће тата да јој се врати...

Ви сте моје радовање, моја нада,
збогом Бисенија, чувај се и ти.
Морам да прекинем сада, непријатељ је све

ближе... и ближе...
И наредба од командира стиже
батерија пали! Ниже, још ниже... не пребацуј!
И одмах затим покрет, јер магла се диже...
Крете и моја батерија. Крећем са њом и ја.
Љубим вас, мили моји! Збогом Бисенија!

* Тешко је и незахвално поетски дочарати ратна дејства под најтежим могућим условима. Ноћ, магла, киша, блато, хладноћа. И под таквим околностима су се писала писма, слала и добијала. (Прим. ауторке)

ПОВЛАЧЕЊЕ ПРЕМА БУСУРСКИМ САЛАШИМА*

Разумели сте шта нам је чинити,
ништа случају не препустити.
Немци не смеју у Бусур пре нас!

Не часимо ни час!
Спремни за покрет!
Нека је,
овај рат проклет!

Хладно је. Киша пада,
све јача и јача,
прокисла колона,
кроз ноћ и лепљиво блато,
лагано корача,

као да корак броји.
По жбуњу фијуче ветар.
Само храбро, соколови моји,
до Бусура још који километар.*

* Бусурски салаши су били на правцу повлачења наше промрзле, изморене и десетковане војске, те касне јесени 1915. године. (Прим. ауторке)

ДЕВЕТИ ПУК НА ПОЛОЖАЈУ

Вејавица, зима цича.*
Ветрови шибају.
Гране од студи пуцају.
спушта се ноћ.
Ниоткуда помоћ.

Промрзлим и гладним борцима
залеглим по рововима,
мраз и зима,
последњи атом снаге узима.
Горка кап судбине их испија.

Пешадијски ров - к'о рака за мртвака,
у руке се дува - чује се хук.
Ал' храбро се држи
наш девети пук.

* Песничка слобода стварања све може. Али, абог истине треба рећи, да су ратне операције у Стигу, све од Рама па до Бусурских салаша вођене од 7. октобра до 25. октобра 1915. год. по киши, блату, често и по магли. Дакле, у периоду када још није било мразева. (Прим. ауторке)

НАДА И ЧЕКАЊЕ

Замирисала врућа погача,
испод сача.
Мајка је својим рукама умесила
за свог јединца, сина Драгутина.

Да му се у торби клечаној нађе.
Кад сунце над стишком равницом изађе,
испратиће га до капије, она и прве комшије.
И девојка из суседног сокака, плавокоса
пастирица Ката.

Чекаће га да се из боја врати,
па да им дом својом лепотом позлати.
Да је испроси, обећао је.
Бројаће дане и ноћи у самоћи.

Замро јој је осмех на уснама,
од узалудних надања и чекања.
Јер њега нема... па нема...
Пао је пред залазак сунца и остао у рововима.

ЗА САМО ЈЕДНУ НОЋ

За само једну ноћ
су родну кућу оставили.
За само једну ноћ
прво миловање заборавили.
За само једну ноћ,
одрасли,
за само једну ноћ,
сазрели.

За само једну ноћ,
јунаци постали.
Венцем главе своје
славом овенчали.

СРБИЈА ПОД АУСТРОУГАРСКОМ ОКУПАЦИЈОМ

Јој, земљо Србијо,
колико векова да ратујемо?
Колико још
грехова да окајемо?

Уместо свадбеног венца на капији
веселих сватова у авлији
да се народ множи и богатства стичу,
свуд свеже хумке и тужне поворке ничу.

Уместо успаванке,
јецај неутешне мајке.
Докле више модре кише,
црни барјаци и јауци,

Били су Турци, па Бугари,
сад дођоше Аустроугари,
који још варвари нису харали
нашим шумама и њивама?

Господе, има ли краја српским мукама!?

МОЛИТВА ЗА ИЗГИНУЛЕ СРПСКЕ ВОЈНИКЕ У ЦРКВИ МАНАСТИРА ГОРЊАК

Духовни оци,
млавски, моравски, хомољски!
Истину васкрсите.
Босоком, крстом и светом водом,
иконе освештајте.

Душама српским,
благослов дајте, за спасење.
Молитву појте и утројте,
нек зацеле вековне ране,
још не извидане.

Трепери свећа као звезда свевиделица,*
са олтара манастира.
Иза икона светаца
израњају ликови српских јунака.
Стишких сељака-тежака.

Духовни оци, манастира Горњака
млавски, моравски, хомољски!
Клечећи, од Господа измолите
да прими под скуте своје,
изгинуле српске синове.

* Звезда свевиделица је персонификација за душе изгинилих и помрлих ратника које су се узнеле на небо, и одозго помно гледају шта ми, њихови потомци радимо. Поштујемо ли достојно њихово жртвовање? (Прим. ауторке)

ВЛАДА БАРЈАКТАР - ПОТОМАК
РАТНИКА 1915. - 2015.

(Песма посвећена личности са фотографије са
корица ове књиге)

Његов је чукундеда био барјактар
и ту, на пропланку пао.
На вечитој стражи остао,
темеље слободе озидео.

Његов је чукундеда
имао виноград, и багремар,
са петловима се будио, орао њиве,
сланину сушио, ракију пекао од шљиве.

Кандило и свећу палио.
Крсну славу славио.
Савете комшијама давао,
и јуначко срце имао.

Да брани своју земљу,
сам се пријавио.
Било је то тада понос и дика,
када мајка испраћа сина војника.

И сада, његов чукун унук Влада,
у месецу грожђа
пожутелу слику љуби
чукун деде Ђорђа.

Потомак је славне лозе,
поноси се тиме.
Красиће му стазоходе,
животне истине.

* Ова песма је илустрација за фотографију на корицама.

ПЕТРОВ ПОТОМАК ПЕТАР

Маџаревић Петра потомак*
притегао чврсто опанак,
цигару запалио, сећањима запловио.
Са колутовима дима,
октобарским предвечерјима.

Поглед му чежњиво лута крај пута,
по још необраним виноградима и њивама,
међу чокотима и једрим гроздовима.
Уздише за жуљевитим рукама
и мукама бораца у тешким биткама.

Корача тихо, да не чује ветар,
потомак Петров, праунук Петар.**
Облаци се тамни гомилају.
Високо горе, Бубањ се љути,
као да ново невреме слуги...

* Мајор Петар Маџаревић, био је командант II батаљона 9. пука Дунавске дивизије I позива пешадије. (Прим. ауторке).

** Некада је било скоро правило да потомци, унуци, праунуци, добијају имана по своме деди, поготову ако је предак био славна личност. Један од потомака мајора Маџаревића зове се Михајло који је написао књигу о свом храбром претку. Погледај прилог на крају књиге! (Прим. ауторке)

ПОЧАСТ СРПСКОМ РАТНИКУ*

Моравке
помељарке
погачу врућу
умесите.

Босиок за уво
задените
за артиљерце
за пешадијце

За тек
стасале
младиће,
момчиће.

Што погибоше
и крвљу исписаше
најсветлије странице
историје Србије!

* Сматра се по непотпуним (?) подацима чије је прикупљање и ажурирање (?) још у току, да је у Балканским ратовима, првом и другом, и одмах после њих у Првом светском рату изгинуло, помрло и нестало трећина ондашње мушке популације Срба. (Прим. ауторке)

И МЛАВА ШАПУЋЕ ЊИХОВА ИМЕНА

Хомољске пастирице,
лепотице,
од цветова
беле раде,
са ливаде
венчиће
у плетенице
уплетите.

Запалите свеће
и пустите их низ реку,*
да заједно са њом теку.

Млава,
тиховита
шапуће имена
палих српских синова.

* У овим крајевима, нарочито на горњем току Млаве и на Пеку још увек у селима тога краја постоји пагански обичај паљења свећа и пуштања низ реку да их вода носи ка душама покојника. (Прим. ауторке)

ПОМЕН ЗА СРПСКЕ ЈУНАКЕ ВЕЛИКОГ РАТА

Врањевачке
берачице,
евенке
окитите,
најмириснијим
гроздовима.
Наточите
млада
вина.
За
душе
јунака
који
несташе
у јеку
битака
великог
рата.

КАЛУЂЕР МОЛИТВУ ЗБОРИ

Засузила брадачка светиња.*
Огањ у кандилу тиња.
Босиок замирисао миром,
пред иконом и кандилом.
Крај олтара калуђер у одори,
клечећи молитву збори.
И сад, као и пре стотину лета
благодар излива Пресвета.

Светице, ти памтиш и недриш истине,
те тешке и мучне године,
и у недрима чуваш ране непребола.
Пред тобом су се заклињали.
Пред тобом путир истине испијали.
Да се памти и не заборави,
како се сваки камен земље брани,
и злотвор срцем заустави!

* Манастир Брадача код Куле (Прим. ауторке)

СЕДМИ ОКТОБАР 2015. ГОДИНЕ*

О! Скелецијо, на Дунаву!
Зазори, урани, на овај велики дан.
Заплови према оној страни.
Тамо те чека потомак славног
команданта Деветог пука,
већ остарели, резервни мајор Лука.
Хоће да пређе у Рам.

Као што је пре стотину лета,
које прођоше као трен,
уз подршку својих топова
то учинио немачки фелдмаршал,
крвник и окупатор, Фон Макензен.

- - -

Сад Дунавом
мирно теку воде,
под сунцем слободе.
Поклонимо се
сенима свих оних наших бораца за слободу,
који му се супротставише,
који изгинуше,
и којих нема више!
СЛАВА ИМ И ВЕЛИКО ХВАЛА!

* Сто година је прошло од инвазије немачких трупа на Србију код Рама, у првом светском рату. Било је то 7. октобра 1915. год. (Прим. ауторке)

ОПРОШТАЈ ДА - ЗАБОРАВ НИКАД (НИ ТАД)

(На немачком гробљу у Рашанцу)

Китим струком рузмарина,
гробове туђина.
И они су гробови
нечијих синова, браће, очева,
чија је песма давно утихнула.

И они су своја огњишта
далеко заувек оставили.
Можда и нису били криви,
јер само број су били.

Можда су њихове молитве другачије...
размишљам само, без намере да некоме
наудим,
јер ја сам обичан човек и није моје да судим.

Зато у име људскости,
зато у име савести,
тамњаном кадим црним,
преливам вином руменим,
палим свеће и полажем цвеће.

Пред безименим стојим гробом
јер, сви смо ми исти пред Господом.

* У другој половини октобра месеца 1915. године у селу Рашанцу је два пута дошло до жестоког сукоба наших Стижана са Немцима у којима је било пуно погинулих на обе стране. Чим су се наше трупе повукле у даље одступање под далеко надмоћнијим непријатељем у сваком погледу, Немци су своје погинуле војнике покупили и сахранили на локацији познатој као Немачко гробље у Рашанцу. Двадесет година касније у Другом светском рату Немци су једва дочекали да поново дођу на ове просторе. Из поменутог гробља ископали су посмртне остатке својих изгинулих претходника и послали за Немачку. А наше послератне власти наредише да се од преосталих надгробних споменика поплоча тротоар од железничке до аутобуске станице у Пожаревцу. И дан-данас газимо по њима (!) Можда је требало да остану тамо на гробљу у Рашанцу (?) Па да младе генерације гледају и памте, јер како песма каже: “Опроштај да - заборав никад (ни тад). У процесу стварања ове књиге ауторка је обишла поменути локалитет и све остале од Рама па до Бусура. (Прим. ауторке)

И КОНАЧНО, СЛОБОДА!

Није било лепшег раја,
нити хлада, у мом селу, до сада,
као под разгранатом вињагом
негованог докторовог винограда.
Гроздови су мирисали,
заљубљени су уздисали.

Виноградарке и виноградари,
нека се до румене зоре слави!
Нек се точи црни Вранац
нека пева цео Врањевац.
И боеми нек чаше напуне,
на виолини затрепре струне.

Окрилати песмо, ранама одоли.
Другаре старе осоколи.
Да се ратни вихор никад не понови.
Доста је било страхота,
црних барјака, марама,
и крвавих чокота!

СПОМЕНИК НА ВРАЊЕВЦУ

Уздиже се споменик велелепни,
стамен као храст столетни,
неимари га саградили,
духовни оци освештали.

Надвисио Брадачке горе,
лепотом крста љуби Бубањ и Хомоље.
уз скуте му жуборе воде
Млаве, Витовнице и Мораве.

Да се не изневери традиција,
девојка у ношњи и опанцима,
сољу и погачом све госте прима,
и добродошлицу жели свима.

Ко год је Србин
и верује у Господа,
на овај велики дан, славних предака
поклониће се њиховим сенима.

ПРЕД СПОМЕНИКОМ ПОГИНУЛИМ
РАТНИЦИМА НА ВРАЊЕВЦУ
1914. - 1918.

Путниче,
ако те пут нанесе
у пределе стишке равнице.
Богате ризнице
славне српске прошлости.

Застани на шумовитој страни,
тамо, где вране гнезда праве
и поклони се сенима
недостижних јунака, српских тежака.

Путниче намерниче,
сврати до те заравни
тамо, где расту дивљи макови
и многе травке чудотворке.

Ту сваког лета девојке беру
лековито биље у кецељу
и сећају се прича прадедова
колико је српских синова
младих, тек стасалих,
и очева њихових,
неоплаканих, никад прежаљених,
у Великом рату,
као снопље покошено пало,
и ту заувек остало.

ВРАЊЕВАЦ 18.10.2015.

СНОВИЋЕЊА ЈЕДНЕ ПЕСНИКИЊЕ

Мој деда, Солунац стари,
борац, ратник прекаљени,
често зна да ми у снове дође,
и ршум направи.

Сто му муња и сто му громова,
стиже до мене његова опомена!
Зар још ниси ту песму срочила?
Ваљда си нешто од мене научила.

Причао сам ти, сећаш ли се,
кад сам оно у Албанији био,
кроз голготу пролазио,
блато и ледену воду газио...

У џепу нагорелог шињела,
комадић проје, буђаве, жуте,
давао ми је снагу и моћ, па повиках
„Чувај се, чувај Арнауте!“

МОЈ ПРАДЕДА СОЛУНАЦ

Мој прадеда на небесима,
са прекаљеним Солунцима,
и пројом накиселом у торбици,
прича о нашој воденици.

И таман хтедох да му
нешто шапнем на уво,
ја се пробудих и видех,
ветар га стишки, већ беше одув 'о.

Отворим полако очи и гледам,
мог прадеде нема...
И наша га воденица сања,*
на јазу препуног грања...

* Има једна воденица на Витовници, у којој је мој прадеда млео кукуруз било је то више од сто година пре. Мог прадеде више нема, а она је још ту, на јазу, и понекад мог прадеду сања. (Прим. ауторке)

ОПОРАВАК НА КРФУ

Питали преживелог борца Солунца:
Коме дугује живот?
Али да каже истину!
- Господу Богу свакако. Али и вину!

Оном што нам га Французи дадоше,
кад нас лађама на Крф превезоше,
да пред крај не испустимо душе,
газећи блато по Албанији до гуше.
...

Метак претио а он пркосио,
док је тифус из потаје косио,
али он, српски борац - Солунац,
храбро се са свим мукама носио.

Хлебом и куваним вином*
на Крфу је снагу повратио.
И тако оснажен и окуражен,
својој кући и Србији се вратио!

* Мало ко зна да су посаде француских бродова, приликом превоза наше напаћене војске из Валоне на Крф, да би предупредили морску болест изазвану морским таласима, као први оброк на броду послужиле хлеб и кувано вино! Кришку белог француског хлеба и по чашу куваног вина, француског! (Прим. ауторке)

ПРЕВИЈАЛИШТЕ КОД БЕГАНОВАЧКЕ ЧЕСМЕ

Издржи још мало те ране јуначке,
ево, стижемо до чесме бегановачке.
Наслони се на моје раме,
дочекаћемо ми и лепше дане!

Отвори очи јуначе, рањениче,
и попиј гутљај те хладне воде,
са лековите чесме, бегановачке.
У раздање, превићу ти ране јуначке.

Ту расту травке чудотворке,
што ране зацељују и видају.
Ту Црљенчани уочи Младе недеље,
светињу чудотворку виђају.

Придигни се јуначе, рањениче!
Надом изластари, снагом загосподари
Ту су ране видали и наши стари,
а сад и твоји ратни другари.

Разгранате крошње јасике,
скривају јунаке, рањенике.
Постеља им од мирисавих трава,
исцелитељки и најљућих рана.

КАЖУ ДА ЈЕ И ТОГА БИЛО!

Опрости мајко Србијанко,
грешнику који те је издао.
Опрости му лековити изворе,
и светитељко Брадачке горе.

Опростите му врањевачки виногради,
мајчине душице, мирисом развејане,
процветале па погажене,
и ви куљански дивљи макови...

Усуд није издају заборавио!
Одгад му опанак више није крочио!
Огњиште му се заувек угасило.
Небо је све видело, па му пресудило.

Кажу, да је и тога било!*

* О чему се овде заправо ради? Погледај фусноту у књизи/
ратном дневнику „До последњег човека“ на стр. 130, (160),
аутора Властимира Петковића. (Прим. ауторке)

О КЊИЗИ

Питамо се, шта би рекао о овој књизи Властимир Петковић, један од 1300 каплара, учесник у војним опрацијама 9. пешадијског пука у Стигу, октобра те 1915.-те да је жив и да је данас са нама овде на Врањевцу поводом откривања споменика изгинулим српским војницима. Он је додуше већ казао-написао све о тим догађајима у својој књизи-ратном дневнику **и тиме дигао споменик себи за живота**, како се то каже. Од поменуте књиге настала је и ова књижица посебног изгледа и још посебнијег садржаја. Написана за овај дан, за овај велики дан српске историје и историје овога краја. Још нешто ову књижицу коју држите у рукама чини посебном. У њој се говори о ратним страхотама онога времена, а било је то пре сто година, на врло специфичан начин. На начин на који се ретко ко одлучује: **СТИХОВИМА**. Утолико је њена вредност већа. Због чега све то?

Срби су много пута до сада, извините ако грешимо, показали велику небригу према својој историји и незахвалност према подвизима својих предака. То се манифестовало на много начина последњих деценија. Боље познајемо историју других народа од своје сопствене. Дивимо се историјским величинама Истока и Запада а заборављамо своје.

Међу заборављене и недовољно осветљене чињенице српске историје, спада и безпоштедна али нажалост из више разлога безуспешна борба Дунавске дивизије, посебно њеног 9. пука у неравноправној борби са Немцима октобра 1915. год. у Стигу, од

Рама па све до Деспотовца и Великог Поповића у Поморављу.

Госпођа Живојка Милић из Црљенца, једног од стишких села, потрудила се да истражи и читаоцима пружи на врло специфичан начин податке и исприча како је то било октобра 1915. године. И тиме се сврстала у сами врх књижевника са овог подручја Србије, одмах иза Милисава Павловића и Србе Митића. И они су из тог истог Црљенца.

О ратним догађањима у Стигу те 1915. године се мало или ретко говорило. Разлоге за то налазимо у чињеници да се све то догађало годину дана после битке на Колубари. Била је то велика победа српске војске од које Аустроугари нису могли дуго да се опораве. За њихове нечасне походе на Србију, због срамоте пред целим светом, у које крећу поново, позивају и Немце у помоћ, а ови Бугаре. На заборав о дешавањима у Стигу утицала је и голгота српске војске преко Албаније. У та прохујала времена било је и великих добијених битака. Намеће се логичан закључак: Срби без вође, тј. без добре команде не вреде много. Поготово ако су слабо опремљени и неадекватно наоружани. Каже се обично: „Бој не бије свијетло уружје већ бој бије срце у јунака“, због тога смо ипак опстали и преживели све те недаће, а онима који нису били те среће, треба да подижемо бар споменике по Србији али и свуда по свету, као што је овај на Врањевцу: на Зебрњаку, на Брегалници, у Битољу, на Кајмакчалану, по Албанији, на Крфу у Солуну... Бар ми тако мислимо.

Живојка Милић, једна од најбољих и као песникиња и као човек, овом књигом се доказала, и

ко је и шта је и каква је. Није сувишно то рећи. Уложила је велики напор истражујући ову тему у чему јој је много помогао ратни дневник већ поменутог Власте Петковића, једног од 1300 каплара...

И на крају: Срби, са добрим вођом, способни су за остварење великих дела. Тај фактор личности (није то култ личности, молимо за разумевање), присутан је у целој српској историји. Сви знамо чињенице које то потврђују. Са надом у бољу будућност за све нас,

Д.Ђ. & В.М.

ПРИЛОГ: ИЗВОРИ И ЛИТЕРАТУРА

- В. Петковић, ДО ПОСЛЕДЊЕГ ЧОВЕКА,
- В. Петковић, СЕДМА СВЕСКА МАЈЕРОВОГ ЛЕКSIKОНА,
- В. Петковић, ПОРУЧНИК АЛ ИЗБЕГЛИЦА,
- В. Петковић, ГУЊ И СМОКИНГ,
- В. Петковић, ОНЕ,
- В. Петковић, ПЛИМА И ОСЕКА,
- В. Петковић, ПО ГУДУРАМА АЛБАНИЈЕ,
- Ст. Јаковљевић, СРПСКА ТРИЛОГИЈА,
- Ст. Јаковљевић, ДЕВЕТ СТО ЧЕТРНАЕСТА,
- Г. Ранковић, МИТРОВДАНСКА ПОБЕДА КОД СМЕДЕРЕВА 1914.
- Сл. Штерић, СМЕДЕРЕВСКИ БОЈ,
- М. Лазић, М. Стефановић, СМЕДЕРЕВО У ВЕЛИКОМ РАТУ,
- Д. Батаковић, Н. Поповић, КОЛУБАРСКА БИТКА,
- М. Раденковић, ЦЕРСКА ОПЕРАЦИЈА,
- Ж. Павловић, БИТКА НА ЈАДРУ,
- Мих. Маџаревић, МАЈОР П. МАЏАРЕВИЋ

О ПИСЦУ

ЖИВОЈКА МИЛИЋ рођена је у Црљенцу, селу неисцрпне песничке ризнице. Стихове пише од своје најраније младости, и смело корача стазама признатих и познатих песника Србе Митића и Милисава Павловића. Стихови ове песникиње лепе странице многобројних часописа.

Заступљена је у више антологија и зборника.

“Предела поезије стишких песника”, Србе Митића, “Анђео с лампом”, Синише Ристића, “Ирис у оку Стига”, Ане Дудаш, “Поетска плетеница”, Златомира Боровнице, “Посвета љубави”, Златомира Боровнице, “Обнова романтике”, Данице Вујков, “Горњачко звоно”, Раше Перића, “Рудничка врела”, у Горњем Милановцу, “Синђелићеве Чегарске ватре”, “Осам векова Хилиндара”, у Нишу, “Између два света” у Нишу, “Молитва је најлепша”, у издању црквене општине Ивањица, “Соколово перо”, у Соко Бањи, “Гарави сокак”, “Ноћ боема”, у Инђији, “Оловко не ћути” у Барајеву, “Беле су Млавине руке”, Петровац на Млави, “Ђирилица слово српског лица”, Велики Поповац, “Сто година црљеначке културне традиције”, са групом аутора, и друге.

До сада је објавила следеће књиге:

1989.год. “У очима дуге”,

1997.год. “Откоси на уранку”,

1998.год. “Жетеоци росе”,

1999.год. “Воденице мога дедице”,

2000.год. “Песме о вину”, са Душаном Ђорђевићем и Милијом Радивојевићем,

2001.год. “Црква светих апостола Петра и Павла”,
са Д. Ђорђевићем,

2002.год. “Храм светог великомученика Георгија у
Костолцу”, са Д. Ђорђевићем,

2010.год. “Наврати у моју душу”,

2014.год. “Озарени стазоходи”.

За свој рад је награђивана. Добитница је “Златне
значке” КПЗ Србије, “Горњачке Повеље”, “Костолач-
ке Жишке”, “Светосавске Повеље” и других. Члан је
књижевних клубова “Јован Дучић” и “Орфеј са Мла-
ве”. Члан је Удружења Књижевника Србије.

Ово је њена десета књига.

У својој етно кући у Црљенцу, где живи и ства-
ра, има библиотеку од око 1000 књига различитих
жанрова, прозе и поезије. Међу њима има и
књига са историјском тематиком. Једна од њих је и
књига-ратни дневник Властимира Петковића “ДО
ПОСЛЕДЊЕГ ЧОВЕКА”; аутор је учесник I.Св. рата,
ђак-наредник, један од 1300 каплара, дакле непо-
средни сведок догађаја од пре 100 година у Стигу.
Иако је она објављена још 1931. год. протеклог века,
до Живојке Милић је она дошла тек недавно. У на-
роду се каже: боље икад, него никад!

Изненађујуће је интересовање пом. песникиње
баш за ову књигу. Више пута ју је прочитала и на
теренима Стига и Млаве лично проверавала коте и
положаје о којима је аутор ове књиге писао.

“Од те књиге и ова књига наста” песникиња се
изјашњава и сугерише читаоцу: “Прочитај и даље
дај, нек се шити истина о нашим прецима...”

Душан Ђорђевић

ПОЕТСКИ ПОЈ ИЗ РАТНОГ ДНЕВНИКА КАПЛАРА

Живојка Милић: ВРАЊЕВАЦ 2015. Издање
библиотека “Србољуб Митић” Мало црниће, 2015.

“Срећни су народи који имају
досадну историју”.

Монтескје

Васцело постојање људског бића на врелу живота непрекидно је у сукобу добра и зла, мира и рата. На том путу Господњем човек је вешто принуђен разноразним кобностима да његов божански лик, његов сопствени пулс буде у раскораку између добра и зла, да буде свом силином повучен у само гротло суровости ратних збивања несебично пробудивши у себи патриотизам који у историји људског рода у сваком човеку обитава. Изражен или притајен.

Када расчовеченост људских душа досегне максималне димензије, усковитлају се многе државе, кроз пределе света апокалиптични трени се множе, изазивају катаклизме људских живота и целом народу наносећи му неописиве патње, страдања и уништења свега цивилизацијског. Када настане предах, историја нас обавезује да ово богохулно искуство не препустимо мраку заборављања, већ да пробудимо опште вредности: љубав, част, сећање и праштање, никако заборављање.

Потомци ратника из Првог светског рата 1914-1918. Душан Ђорђевић и Влада Милановић, смело су одлучили да овом књигом подрже заједничку идеју за Јубилеј стогодишњице, да истакну домете из

историје српског народа, да њихове жртве, њихова прегнућа, буду достојно обележена. Изабрали су начин да то буде кроз поетска казивања. Тај задатак поверили су стишкој поетеси Живојки Милић, која је кроз више од 40-так песама опевала трагично ратно искуство многобројних појединаца дајући њиховим ликовима један светилни облик. **Идентитет истине која се такорећи читав век прикривала.**

У култури памћења српског народа дуго се скривала та истина. Наши преци су нехумано били потиснути у кутак мрачних таласа свести где су њихова прегнућа била утихла, невидљива, њихова Голгота кроз коју су пролазили зарад истине, зарад слободе, није истицана. Коначно, дошао је тренутак самосвести, да кажем и храбрости да проговоре како потомства изгинулих, тако и остали народ.

Живојка Мтлић, аутор неколико поетских књига иза себе, доказала се као вредна и изврсна поетеса са сваким поетским исказом. Очигледно је да она не одступа од романтизма као духовног и уметничког књижевног правца, нарочито ако се ради о родољубивој поезији као што је ова у књизи ВРАЊЕВАЦ 2015. Тај правац је у духу народних умотворина. Дакако, има доста стихова који су модерног израза са прелепим кованицама и асоцијативним метафорама, али им је истоветност мотива заједничко оглашавање.

Књига је штампана у исто време када је на Врањевцу (узвишици између манастира Брадача и села Куле, општина Мало Црниће) откривен споменик палим борцима као спомен свим жртвама ослободилачких ратова Србије, пре свега изгинулим ратницима српске војске у Првом светском рату на

Врањевцу у знак захвалности што су своје животе несебично предали кобној судбини за ослобођење Стига у жестоком сукобу са немачким завојевачима. Њихове историјске вертикале надљудских домета за ослобођење, кроз прохујало време, коначно на иницијативу њихових, напред поменутих, потомака достојно су обележене. Да се њихов подвиг памти, да се диви њиховој храбрости не само од стране потомака већ целог народа. Они живе у нашим сећањима, они живе са нама, а подигнути споменик је пиједестал тих сећања и захвалности. Они то заслужују а ми према њиховим жртвама дужни смо да доказујемо да умемо да их памтимо, да ценимо њихово пожртвовање, да, сасвим је извесно носимо у себи личну одговорност, а високи бели крст, који се уздиже до небних висина, то доказује.

Живојка Милић је њихову кобну судбину описала при чему изричито истиче њихове заслуге у свакој песми понаособ. Таква судбина дирне до суза сваког читаоца:

“Промрзлим и гладним борцима
залеглим по рововима,
мраз и зима
последњи атом снаге узима.
Горка кап судбине их испија.

Пешадијски ров, к`о рака за мртвака
у руке се дува-чује се хук.
Ал` храбро се држи
наш девети пук...”

(ДЕВЕТИ ПУК НА ПОЛОЖАЈУ)

У знак сећања на свог деду Солунца Живојка Милић је написала:

“У цепу нагорелог шињела,
комадић проје, буђаве, жуте,
давао ми је снагу и моћ, па повиках:
“Чувај се, чувај, Арнауте”!”

Још једном истичем да читати родољубиву поезију са љубављу према завичају која се у телу усталаса, не може се без суза или макар нечујног јецаја, без жеље да се освестимо, да покренемо обнову људских вредности: љубави, сећања и части, ма у каквим искушењима били то нам је свима света обавеза да их памтимо, да их очувамо у овом узбурканом времену трајања. Жртве су неприкосновени ауторитет према коме морамо с дубоким поштовањем неговати и чувати надсећање и надљубав.

Живојка Милић је свете емоције дотакла и истакла у својим поетским исказима, што је и доказала. Објективно рефлектује време окупаторске похлепе за нашим пределима, њихову немилосрдност, али не заборавља ни домаће издајнике. Једном речју доказала је умешност да од сваке катаклизмичне животне ситуације голобрадих ратника сачини успешну и допадљиву поетску творевину.

Оно што је битно истаћи, то је, да је ова поетска творевина проистекла из дневника Власте Петковића, једног од 1300 каплара. Храброг и несаломивог ратника.

На крају треба сви да се запитамо, да размислимо о мудрој максими коју је изрекао велики француски

философ Жан Пол Сартр: “Јесу ли мртви пали узалуд? Ако свет треба да остане какав јесте, онда јесу”! Дакле, сви људи на свету, неопходно је, људски је и богоугодно је, да добро размисле пре него што дозволе да их воде страсти а не ум.

Ана ДУДАШ

Живојка Милић
ВРАЊЕВАЦ, октобра 2015.
друго допуњено издање

Издавач:

Библиотека “Србољуб Митић” Мало Црниће

За издавача:

Зорка Стојановић

Уредник:

Зорка Стојановић

Душан Ђорђевић

Лектор и коректор:

Милутин Милетић, професор српског језика

Технички уредник:

Душан Ђорђевић

Миловановић Слободан из Жабара

Слободан Голубовић

Консултант:

Књига, Ратни дневник ђака наредника В. Петковића и
друга литература (види прилог)

Идејно решење корица:

Душан Ђорђевић

Пешадијски капетан 1.кл. Ј.Н.А. у резерви

Штампа:

Штампарија **Стојадиновић**

Петровац на Млави

012/326-744

Тираж: 400

ISBN: 978-86-87003-39-2